

XÂY DỰNG TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG SỰ PHẠM CỦA TỔ CHUYÊN MÔN TRONG TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

• ThS. TRẦN THỊ TUYẾT MAI

Trường Cán bộ Quản lý Giáo dục và Đào tạo II

1. Sự cần thiết của việc xây dựng tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sự phạm của tổ chuyên môn

Về vai trò của đánh giá trong giáo dục, G.K Killer đã khẳng định: Thay đổi một chương trình hoặc những kĩ thuật giảng dạy mà không thay đổi hệ thống đánh giá, chắc chắn là chẳng đi đến đâu; thay đổi hệ thống đánh giá mà không thay đổi chương trình giảng dạy, có thể có một tác động đến bản chất việc học và chất lượng học tập lớn hơn là làm một sửa đổi chương trình mà không thay đổi gì cách đánh giá.

Như vậy, đánh giá trong giáo dục nói chung cũng như đánh giá chất lượng hoạt động sự phạm của tổ chuyên môn nói riêng có vai trò thúc đẩy sự biến đổi và phát triển. Thông qua đánh giá hoạt động sự phạm của tổ chuyên môn, hiệu trưởng thấy được toàn bộ bức tranh hoạt động sự phạm của tập thể giáo viên trong một tổ chuyên môn, trong đó bộc lộ tất cả các khâu của quá trình giảng dạy giáo dục, thấy rõ tác động của tập thể đến cá nhân và mối quan hệ tương tác giữa các thành viên trong tập thể, thấy được điểm mạnh, điểm yếu của từng tổ chuyên môn trong nhà trường. Từ đó, phát hiện và phổ biến rộng những mô hình hoạt động của tổ chuyên môn có hiệu quả, kích thích động viên, tạo động lực làm việc cho tổ chuyên môn và từng giáo viên trong tổ, đồng thời phát hiện kịp thời những mặt hạn chế để có hướng xử lí, điều chỉnh. Mặt khác, qua đánh giá, hiệu trưởng nhận được thông tin phản hồi của giáo viên, của tổ chuyên môn về phương pháp quản lí và các chế độ, chính sách của nhà trường, tăng cường quan hệ tốt đẹp giữa cấp trên và cấp dưới.

Đánh giá chất lượng hoạt động sự phạm của tổ chuyên môn là hoạt động được tiến hành có hệ thống nhằm xác định mức độ đáp ứng các yêu cầu về nghề nghiệp sự phạm của tổ chuyên môn trong nhà trường; nó bao gồm sự mô tả định tính và định lượng kết quả đạt được thông

qua những nhận xét, so sánh với mục tiêu đề ra. Xây dựng tiêu chí đánh giá là một bước quan trọng trong quy trình đánh giá, tạo cơ sở cho việc thực hiện đánh giá. Song thực tế hiện nay trong trường trung học phổ thông ở nước ta chưa có hệ thống tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sự phạm của tổ chuyên môn. Vì vậy, công tác đánh giá gặp rất nhiều khó khăn. Tiêu chí đánh giá với những dấu hiệu, đặc trưng cụ thể mang tính định lượng hoặc định tính là cơ sở để người đánh giá so sánh, đối chiếu với thực tế hoạt động sự phạm. Từ đó, đưa ra nhận định rõ ràng và chính xác. Có tiêu chí đánh giá không những tạo điều kiện thuận lợi cho người đánh giá mà còn giúp cho tổ chuyên môn luôn biết trước là họ sẽ được đánh giá theo tiêu chí nào. Tiêu chí đánh giá là cơ sở để mỗi tổ chuyên môn tự đánh giá chất lượng hoạt động sự phạm của mình, từ đó tự điều chỉnh hành vi, thái độ trong công tác một cách chủ động, tự giác. Đây là xu hướng mới trong tiến trình phát triển của hệ thống đánh giá chất lượng trên thế giới.

2. Cơ sở xây dựng tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sự phạm của tổ chuyên môn

2.1. Hoạt động sự phạm của tổ, nhóm chuyên môn trong trường trung học phổ thông

Tổ chuyên môn là hình thức tổ chức nghề nghiệp đã có từ lâu trong nhà trường. Đây là đơn vị cơ sở trực tiếp với các hoạt động sự phạm của giáo viên. Trong trường trung học phổ thông, tổ chuyên môn là một bộ phận bao gồm các giáo viên giảng dạy cùng môn học hay một nhóm môn học. Hoạt động sự phạm của tổ, nhóm chuyên môn là hoạt động của tổ chức nghề nghiệp trong nhà trường nhằm trao đổi, chia sẻ kiến thức, kĩ năng và kinh nghiệm của các giáo viên trong việc thực hiện chương trình giảng dạy, chuẩn bị bài lên lớp, làm đồ dùng dạy học; tổ chức cho giáo viên nghiên cứu vận dụng các

phương pháp dạy học mới vào các giờ dạy; tổ chức kiểm tra, đánh giá kết quả học tập bộ môn của học sinh; tổ chức các hoạt động ngoại khóa cho học sinh; tổ chức phụ đạo học sinh kém, bồi dưỡng học sinh giỏi; tổ chức bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ cho giáo viên trong tổ, nhóm...

Hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn tạo điều kiện cho giáo viên hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình trong quá trình dạy học - giáo dục, khai thác tiềm năng của các giáo viên, phát huy tinh thần hợp tác, chung sức về chuyên môn trong tổ, nhóm và tạo ra "hiệu ứng trời", nâng cao hiệu quả hoạt động chuyên môn của nhà trường. Thông qua tổ chuyên môn, hiệu trưởng sẽ nắm được sâu sát hoạt động sư phạm của giáo viên, phát huy cao nhất năng lực của các thành viên trong tập thể sư phạm.

Điều lệ trường trung học cơ sở, trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học (ban hành kèm theo quyết định số 07/2007/QĐ-BGDĐT ngày 02/4/2007 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo) đã xác định hiệu trưởng, các phó hiệu trưởng, giáo viên, viên chức thư viện, viên chức thiết bị thí nghiệm của nhà trường được tổ chức thành tổ chuyên môn theo môn học hoặc nhóm môn học. Tổ chuyên môn có những nhiệm vụ sau:

- Xây dựng kế hoạch hoạt động chung của tổ, hướng dẫn xây dựng và quản lý kế hoạch cá nhân của tổ viên theo kế hoạch giáo dục, phân phối chương trình môn học của Bộ Giáo dục và Đào tạo và kế hoạch năm học của nhà trường;

- Tổ chức bồi dưỡng chuyên môn và nghiệp vụ; tham gia đánh giá, xếp loại các thành viên của tổ theo các quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo;

- Đề xuất khen thưởng, kỉ luật đối với giáo viên

2.2. Các yêu cầu cơ bản đối với tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn

Việc xây dựng và hoàn thiện tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn phải dựa trên các yêu cầu sau:

2.2.1. Phù hợp với luật và các văn bản quy phạm pháp luật

Các tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn được xây dựng phải dựa vào Luật và các văn bản qui phạm pháp luật. Chẳng hạn như Luật Giáo dục, Điều lệ nhà trường hiện hành...

2.2.2. Có tính tiên tiến

Tính tiên tiến của tiêu chí đánh giá được thể hiện ở 2 khía cạnh: một là, tiêu chí đánh giá phải có tính thời đại, phù hợp với yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay, phản ánh được yêu cầu đổi mới hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn trong bối cảnh của sự phát triển khoa học công nghệ và đổi mới giáo dục phổ thông hiện nay; hai là, trong quá trình xây dựng và hoàn thiện tiêu chí đánh giá cần phải tham khảo kinh nghiệm của nước ngoài, kế thừa những điểm hay của những nghiên cứu trước đây cũng như hiện nay về vấn đề này.

2.2.3. Có tính định hướng

Mục đích đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm nhằm xây dựng và nâng cao chất lượng đội ngũ nhà giáo về cả phẩm chất và năng lực, nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo. Vì vậy, cần chú ý yêu cầu về tính tư tưởng chính trị đối với giáo viên, đối với tổ chuyên môn - một tổ chức nghề nghiệp trong nhà trường mà thông qua hoạt động sư phạm của họ sẽ đào tạo ra lớp người trẻ, chủ nhân tương lai của đất nước phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa.

2.2.4. Có tính khả thi

Tính khả thi của tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn được thể hiện ở 2 khía cạnh. Trước tiên, tiêu chí đánh giá phải sát thực tế, phù hợp với thực tế hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn trong trường trung học phổ thông nước ta hiện nay, phù hợp với điều kiện cơ sở vật chất - kĩ thuật mà ở đó hoạt động sư phạm diễn ra, không yêu cầu quá cao, không yêu cầu quá dễ dãi đối với cá nhân, bộ phận được đánh giá. Hai là, tiêu chí đánh giá phải cụ thể, có thể đo lường được, tạo điều kiện cho người đánh giá cũng như người được đánh giá có thể thực thi đánh giá và tự đánh giá.

2.2.5. Có tính đại chúng

Tính đại chúng được nói ở đây chính là ở chỗ, mọi người đều có thể hiểu và chấp nhận tiêu chí đánh giá. Từ đó, giáo viên và tổ chuyên môn có thể căn cứ trên các tiêu chí đánh giá tăng cường năng lực tự điều tiết, tự kiểm soát.

2.2.6. Kích thích được tinh thần hợp tác

Tiêu chí đánh giá phải đề cao được tinh thần hợp tác. Thông qua đánh giá khiến cho nhà trường tăng cường sức mạnh hợp tác, khiến cho mỗi tổ chuyên môn và giáo viên xác định rõ thêm mục tiêu phấn đấu, kích thích sự hăng hái và tăng

cường tinh thần trách nhiệm. Thông qua đánh giá, khuyến khích mọi người tìm tòi, nghiên cứu nhằm nâng cao chất lượng dạy học, giáo dục.

3. Tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn

Căn cứ vào nhiệm vụ của tổ chuyên môn được quy định trong Điều lệ trường trung học cơ sở, trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học và các yêu cầu đối với tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn, chúng tôi đã đề xuất tiêu chí đánh

giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn trong trường trung học phổ thông. Tiêu chí đánh giá này mô tả hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn trong việc tổ chức thực hiện quá trình dạy học, thể hiện tính tương tác lẫn nhau giữa các thành viên trong tổ, vai trò của tổ trưởng với tư cách là "thợ cày" trong "tổ thợ" của mình... Cụ thể tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn được thể hiện ở bảng 1 sau đây:

Bảng 1. Tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn trong trường trung học phổ thông

STT	Nội dung đánh giá	Các mức độ đạt được				
		1	2	3	4	5
1	Thực hiện chương trình giảng dạy của tổ, nhóm chuyên môn					
2	Việc chuẩn bị bài của các giáo viên trong tổ, nhóm chuyên môn					
3	Thực hiện đổi mới phương pháp dạy học của các giáo viên trong tổ					
4	Tổ chức làm đồ dùng dạy học và tổ chức nghiên cứu sử dụng có hiệu quả các đồ dùng, phương tiện dạy học hiện có của trường cũng như đồ dùng dạy học tự làm					
5	Tổ chức việc ra đề, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của học sinh					
6	Chất lượng dạy học bộ môn trong điều kiện thực tế của trường					
7	Nề nếp sinh hoạt chuyên môn					
8	Chất lượng sinh hoạt chuyên môn (nội dung, hình thức)					
9	Chất lượng sáng kiến kinh nghiệm của các giáo viên và của tổ chuyên môn					
10	Công tác bồi dưỡng và tự bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ					
11	Công tác chỉ đạo phong trào học tập của học sinh: bồi dưỡng học sinh giỏi, phụ đạo học sinh kém					
12	Tổ chức các hoạt động ngoại khóa cho học sinh theo đặc thù bộ môn					
13	Hồ sơ sổ sách và chế độ báo cáo của tổ chuyên môn					
14	Công tác quản lí của tổ trưởng chuyên môn: vai trò, tác dụng, uy tín, khả năng lãnh đạo chuyên môn					
15	Sự phối hợp, hợp tác giúp đỡ nhau về chuyên môn giữa các thành viên trong tổ. Sự phối hợp, hợp tác với các tổ, các bộ phận khác của trường					
16	Bầu không khí tâm lí, đoàn kết, kỉ cương trong tổ chuyên môn					
17	Kết quả giáo viên trong tổ đạt danh hiệu giáo viên giỏi các cấp trong điều kiện thực tế của tổ.					
18	Kết quả học sinh giỏi bộ môn trong điều kiện thực tế của trường					
19	Thực hiện cuộc vận động "nói không với tiêu cực trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục" của các giáo viên trong tổ chuyên môn					
20	Phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống của các giáo viên trong tổ chuyên môn					

Có 20 tiêu chí làm cơ sở cho việc đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn. Mỗi tiêu chí được đánh giá theo 5 mức độ từ thấp đến cao: 1,2,3,4,5. Cụ thể là:

Mức độ 1: Không thực hiện hoặc kết quả thực hiện ở mức độ kém, có vi phạm ở mức độ nặng, có tính chất cố ý, gây hậu quả xấu nghiêm trọng.

Mức độ 2: Có thực hiện nhưng thực hiện qua loa, mang tính hình thức, kết quả ở mức độ yếu hoặc có vi phạm ở mức độ vừa phải, có thể gây hậu quả xấu nhưng không nghiêm trọng.

Mức độ 3: Thực hiện ở mức độ trung bình. Có thể có vi phạm, gây hậu quả không tốt nhưng ở mức độ nhẹ.

Mức độ 4: Thực hiện ở mức độ khá. Có thể có sơ xuất nhưng không cố ý, có thể gây hậu quả không tốt, ở mức độ nhẹ.

Mức độ 5: Thực hiện ở mức độ tốt. Có thể có sơ xuất nhỏ nhưng không cố ý và không gây hậu quả xấu.

Trên cơ sở tự đánh giá của tổ chuyên môn, đánh giá ban kiểm tra để xếp loại tổ chuyên môn ở các mức sau:

Tốt: Có ít nhất số tiêu chí đạt ở mức độ 5, các tiêu chí còn lại ở mức độ 4.

Khá: Có ít nhất số tiêu chí đạt ở mức độ 5 và 4, các tiêu chí còn lại đạt ở mức độ 3.

Trung bình: Có ít nhất số tiêu chí đạt ở mức độ 3,4 và 5, các tiêu chí còn lại ở mức độ 2.

Chưa đạt yêu cầu: Không đạt được loại trung bình hoặc có tiêu chí đạt ở mức 1.

Ghi chú: Nếu trong tổ chuyên môn có giáo viên sai phạm mà sai phạm của giáo viên này đã được tổ phát hiện, góp ý kiến, giúp đỡ và báo cáo với lãnh đạo nhà trường, được nhà trường xử lý nhưng giáo viên đó vẫn không khắc phục được khuyết điểm thì sai phạm của cá nhân giáo viên này không ảnh hưởng đến việc đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn.

4. Tính hợp lý và khả thi của các tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn

Chúng tôi đã hỏi ý kiến 212 cán bộ quản lý (bao gồm hiệu trưởng, phó hiệu trưởng, tổ trưởng chuyên môn) và giáo viên trường trung học phổ thông về tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn mà chúng tôi nêu ra. Cụ thể về đối tượng hỏi ý kiến như sau:

- Về giới tính: có 151 nam (chiếm 71,2%) và 61 nữ (chiếm 28,8%)

- Về độ tuổi: Người tuổi trẻ nhất là 25 tuổi, lớn tuổi nhất là 57 tuổi. Tuổi trung bình là: 37,467 tuổi

* Có 34 người (chiếm 16,04%) dưới 30 tuổi;
* Có 97 người (chiếm 45,75%) từ 30 tuổi đến dưới 40 tuổi;

* Có 65 người (chiếm 30,66%) từ 40 tuổi đến dưới 50 tuổi;

* Có 16 người (chiếm 7,54%) trên 50 tuổi.

- Về trình độ đào tạo: 100% số người được hỏi có trình độ đại học trở lên, trong đó có 18 người (chiếm 8,49%) có trình độ sau đại học.

- Về chức vụ: Trong số 212 người được hỏi ý kiến có 149 người (chiếm 70,28%) là cán bộ quản lý (16 hiệu trưởng; 89 phó hiệu trưởng; 44 tổ trưởng/tổ phó chuyên môn) và 63 người (chiếm 29,72%) là giáo viên (trong đó có 43 người kiêm nhiệm công tác đoàn thể như bí thư đoàn thanh niên, chủ tịch công đoàn cơ sở...).

- Về thâm niên quản lý:

* 105 người (chiếm 70,47%) có thời gian quản lý dưới 5 năm;

* 15 người (chiếm 10,07%) có thời gian quản lý từ 5 năm đến dưới 10 năm;

* 8 người (chiếm 5,37%) có thời gian quản lý từ 10 năm đến dưới 15 năm;

* 13 người (chiếm 8,72%) có thời gian quản lý từ 15 năm đến dưới 20 năm;

* 8 người (chiếm 5,37%) có thời gian quản lý trên 20 năm.

Như vậy, đối tượng hỏi ý kiến là khá đa dạng, bao gồm cả cán bộ quản lý cấp trường, tổ chuyên môn và giáo viên; bao gồm những người có độ tuổi khác nhau song đa số trong khoảng từ 30 đến 50 tuổi nên có những kinh nghiệm nhất định trong công tác đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn, dù họ là cán bộ quản lý hay giáo viên.

Chúng tôi đã tổ chức cho những người được hỏi ý kiến nghiên cứu và trao đổi những tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn. Sau đó, đề nghị họ cho ý kiến về tính hợp lý và tính khả thi của các tiêu chí nói trên với yêu cầu đánh dấu (X) vào các mức độ từ 1 (thấp nhất) đến 5 (cao nhất). Cụ thể là:

Mức 1: không hợp lý/không khả thi;

Mức 2: mức độ hợp lý/ khả thi thấp;

Mức 3: mức độ hợp lý/ khả thi trung bình;

Mức 4: mức độ hợp lý/ khả thi khá;

Mức 5: rất hợp lý/ rất khả thi.

Sau khi xử lý phiếu, chúng tôi thu được kết quả nhận định về mức độ hợp lý và mức độ khả thi của tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn như sau:

chuyên môn trường trung học phổ thông là một quá trình. Trên cơ sở lý luận và pháp lý, chúng tôi đã xây dựng các tiêu chí đánh giá. Song xây dựng tiêu chí đánh giá không phải một lần là

Bảng 2. Kết quả xử lý phiếu hồi ý kiến về tính hợp lý và tính khả thi của các tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn

	Mức độ hợp lý/khả thi của tiêu chí đánh giá										Mean
	Mức độ 1		Mức độ 2		Mức độ 3		Mức độ 4		Mức độ 5		
	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	
Tính hợp lý của tiêu chí đánh giá	0	0%	0	0%	12	5,66%	97	45,75%	103	48,58%	4.429
Tính khả thi của tiêu chí đánh giá	0	0%	3	1,41%	15	7,08%	136	64,15%	58	27,36%	4.175

Qua bảng trên, chúng tôi có một số nhận xét như sau:

- Hầu hết các ý kiến (chiếm tỉ lệ 94,33%) đều cho rằng, tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn là hợp lý ở mức độ khá và rất hợp lý. Trị số trung bình nhận định về tính hợp lý của tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn cũng khá cao (mean: 4.429). Không có ý kiến nào cho rằng, tiêu chí đánh giá mà chúng tôi đưa ra là không hợp lý cũng như tính hợp lý ở mức độ thấp. Như vậy, có thể nói tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn là có cơ sở khoa học, được cán bộ quản lý nhà trường và giáo viên chấp nhận.

- Hầu hết các ý kiến (chiếm tỉ lệ 91,51%) cho rằng, tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn là khả thi ở mức độ khá và rất khả thi. Trị số trung bình nhận định về tính khả thi của tiêu chí này khá cao (mean: 4.175). Không có ý kiến nào cho rằng, tiêu chí đánh giá mà chúng tôi đưa ra là không khả thi; chỉ có 3/212 ý kiến còn nghi ngại về tính khả thi của tiêu chí đánh giá (mức độ khả thi thấp). Như vậy, các tiêu chí đánh giá mà chúng tôi đưa ra có thể sử dụng được trong đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ chuyên môn trong trường trung học phổ thông.

Tóm lại, xây dựng và hoàn thiện tiêu chí đánh giá chất lượng hoạt động sư phạm của tổ

xong mà tiêu chí đánh giá phải được điều chỉnh, hoàn thiện nhằm nâng cao hiệu quả công tác đánh giá, góp phần nâng cao chất lượng hoạt động sư phạm trong nhà trường. Chúng tôi hi vọng rằng, khi các tiêu chí đánh giá được thử nghiệm và vận hành trong thực tế công tác đánh giá ở trường trung học phổ thông thì các tiêu chí này sẽ được điều chỉnh ngày càng phù hợp hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Alison Allenby, Dela Jenkins, *Đánh giá hiệu quả làm việc phát triển năng lực nhân viên - Bộ sách quản trị nguồn nhân lực*, NXB Trẻ, 2004.
2. Ngô Cương, *Cơ sở đánh giá giáo dục hiện đại*, NXB Học Lâm (Trung Quốc), 2001.
3. *Điều lệ trường trung học cơ sở, trường trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học* (Ban hành kèm theo Quyết định số 07/QĐ-BGDĐT ngày 02 tháng 4 năm 2007 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo).
4. Phạm Văn Nga, Trần Trung Can biên dịch, *Quản lí nhóm*, NXB Tổng hợp thành phố Hồ Chí Minh, 2004.

SUMMARY

The authoress presents the setting of criteria for evaluating the quality of pedagogic activities of subject specific groups in upper secondary schools by emphasizing 1/ the need to set criteria for evaluating the quality; 2/ foundations for setting of criteria for evaluating the quality and the specific criteria for evaluating the quality of pedagogic activities of subject specific groups.